

Afetlerde Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Perspektifi ile Çıkarılması Gereken Dersler (Haiti ve Japonya Depremi Örneği)

Lessons Learned from the Perspective of Women and Gender in Disasters, The Case of Haiti, and Japan Earthquake

Fatma Gündüz^{1*}

* Sorumlu yazar

Corresponding author

¹Öğretim Görevlisi, Sinop Üniversitesi, Türkiye
Lec., Sinop University, Turkey

fgunduz@sinop.edu.tr

ORCID ID <https://orcid.org/0000-000195853759>

Makale geliş tarihi / First received : 21.12.2021

Makale kabul tarihi / Accepted : 02.03.2022

Bilgilendirme / Acknowledgement:

1- Makalede etik kurulu izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektiren bir durum yoktur.

2- Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

This article was checked by *Turnitin*. Similarity Index 15%

Atf bilgisi / Citation:

Gündüz, F. (2022). Afetlerde kadın ve toplumsal cinsiyet perspektifi ile çıkarılması gereken dersler (Haiti ve Japonya depremi örneği). *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (12), 440-461.

ÖZ

Günümüzde afetler ile sık sık karşılaşmaktayız. Her gün dünyanın farklı coğrafyalarında meydana gelen heyelan, sel, deprem, çığ, savaşlar, endüstriyel kazalar, salgın hastalıklar gibi afetler dolayısıyla can ve mal kayıpları yaşanmaktadır. Bununla birlikte insanlar psikolojik ve sosyolojik olarak da yıkımlar yaşamaktadır. Son yüzyılda yaşanan afetler dolayısıyla milyonlarca insan hayatını kaybetmiş ve milyarlarca dolar ekonomik kayıplar yaşanmıştır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi ve afetlerden etkilenme durumları dirençlilik ilişkisi noktasında önemli hale gelmiştir. Birleşmiş Milletler öncülüğünde yürütülen afetlere dirençli toplum oluşturulmasını hedefleyen çalışmaların temel ve tamamlayıcı bir unsuru toplumsal cinsiyet perspektifidir. Uluslararası araştırma verileri, dünyanın farklı coğrafyalarında kadının ve erkeğin afetlerden farklı şekillerde etkilendiklerini ve başa çıkma mekanizmalarındaki değişkenleri ve farklılıkları ortaya koymaktadır. Bütünleşik afet yönetiminde güçlü aktörler olarak kabul edilen kadınlar, sahip oldukları becerileri ve bilişsel farkındalıkları ile katkı sağlayıcı roller üstlenmişlerdir. Kadınlar toplumsal cinsiyet rolleri ve sosyal statüleri sebebiyle afetlerde savunmasız ve dezavantajlı durumlar ile karşı karşıya kalabilirler. Buna karşın afetlere ilişkin deneyimleri ile bütünleşik afet yönetiminin her aşamasına katkı sağlayabilirler. Bu çerçevede afetlere toplumsal cinsiyet perspektifiyle bakabilmek ve deneyimlerden dersler çıkarabilmek afet yönetiminde başarıyı sağlayabilir. Bu derleme çalışmasında, toplumsal cinsiyet perspektifi ile bütünleşik afet yönetimine katkı sağlayacak bilgiyi derlemek hedeflenmiştir. Haiti depremi ve Japonya depremi deneyimleri özelinde temel bulgular değerlendirilerek, bütünleşik afet yönetiminde toplumsal cinsiyete duyarlı adımlar atabilmek için öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Afet, Kadın, Toplumsal Cinsiyet, Zarar Görebilirlik, Bütünleşik Afet Yönetimi

ABSTRACT

Nowadays we frequently encounter disasters. Every day, loss of life and property is experienced due to disasters such as landslides, floods, earthquakes, avalanches, wars, industrial accidents, and epidemics that occur in different geographies of the world. However, people also experience psychological and sociological destructions. Due to the disasters in the last century, millions of people lost their lives and billions of dollars in economic losses were experienced. The level of development of countries and their impact from disasters have become important in terms of resilience. A fundamental and complementary element of the efforts to create a disaster-resilient society under the leadership of the United Nations is the gender perspective. International research data reveal that women and men are affected by disasters in different ways in different geographies of the world and the variables and differences in coping mechanisms. Women, who are considered to be strong actors in integrated disaster administration, have undertaken contributing roles with their skills and cognitive awareness. Women may face vulnerable and disadvantaged situations in disasters due to their gender roles and social status. On the other hand, they can contribute to every stage of integrated disaster administration with their experience in disasters. In this context, looking at disasters from a gender perspective and learned lessons from experience can ensure success in disaster administration. In this study, it is aimed to compile information that will contribute to integrated disaster management with a gender perspective. Based on the experiences of the Haiti earthquake and the Japan earthquake, basic findings were evaluated, and suggestions were made to take gender-sensitive steps in integrated disaster administration.

Keywords: Disaster, Women, Gender, Vulnerability, Integrated Disaster Administration.

GİRİŞ

Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) afet tanımını, “Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur” şeklinde tanımlamaktadır (AFAD, 2022a). İnsanların yanı sıra hem florayı (bitki varlığı) hem de faunayı (hayvan varlığı) etkileyerek büyük zarar veren afetler insan ya da doğa kaynaklı olarak ortaya çıkabilmektedir. Afetlerin meydana gelmesinde zarar görebilirlik, kapasite yetersizliği ve bazı olaylara karşı risk potansiyelinin yüksekliği belirleyici olmaktadır (Altay vd., 2016, s. 307). Afetler sonrası meydana gelen yaralanmalar, can kayıpları, yapısal zararlar, ekonomik kayıplar ve sosyal kayıplar, meydana gelen afetin şiddetini ve büyüklüğünü ölçmek için değerlendirilen ve başvurulmuş faktörlerdir. Afetin büyüklüğüne etki eden faktörler, hızlı nüfus artışı, plansız kentleşme ve sanayileşme, az gelişmişlik ve yoksulluk, çevrenin tahribatı, eğitim eksikliği, olayın meydana geldiği alan, olayın fiziksel büyüklüğü ve toplumun afet bilinci gibi faktörlerdir. Afet riski “belirli bir tehlikenin, gelecekte belirli bir zaman süresi içinde meydana gelmesi hâlinde, insanlara, insan yerleşmelerine ve doğal çevreye, bunların zarar veya hasar görebilirlikleri ile orantılı olarak oluşturabileceği kayıpların olasılığı” olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2022b). Tanımdan da anlaşılacağı üzere afet risk unsuru arttıkça, yaşanabilecek potansiyel kayıplar da artabilecektir. Bu durumda, afetlerde risk algısının ve risk farkındalığının geliştirilmesi potansiyel kayıpları azaltabilir. Aynı zamanda bireylerin afetlere karşı risk farkındalığının artmasıyla sosyal zarar görebilirlik azalacağından olumlu bir etki oluşturulabilir. Bu bağlamda, afet risklerin azaltılması için hem bireysel hem de toplumsal afet risk algısının geliştirilmesi önemlidir.

Afetlerde zarar görebilirlik, afetler ve toplumsal cinsiyet alanındaki araştırmaların teorisini oluşturmaktadır (Enarson vd., 2007, s. 130-146). Afet araştırmalarında hem zarar azaltma ve hazırlık için hem de müdahale ve iyileştirme sürecinde afet dirençliliğine giden yollar oluşturmak açısından toplumsal cinsiyete dayalı zarar görebilirliklerin karmaşıklığını ele almak ve çözümlenmek zorunludur (Zaidi ve Fordham, 2021, s. 6). Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile afetlere ilişkin zarar görebilirlikler özelinde çıkarımlar yapabilmek için afetlerden çıkarılan derslere bakılmalı ve gelecek yönelimli uygulanabilir, gerçekçi çözüm önerileri sunulmalıdır (Varol ve Buluş Kırıkkaya, 2017, ss. 1-9).

Afetlerde yoksullukla ilgili zarar görebilirlik arasında yakın ilişki bulunmaktadır. Ülkelerin kalkınmışlık düzeyi yükseldikçe, afetlerden etkilenme derecesi ve zarar görebilirlik azalmaktadır. Ekonomik kalkınmışlık düzeyinde, toplumun afet farkındalığı ve afet okuryazarlığının yüksekliği, hukuk sisteminin işlerliği ve kamu yönetiminin etkinliği gibi etkenler de rol oynamaktadır. Bu durum meydana gelen afetlerden ya da aynı şiddette yaşanan depremlerden her ülkenin farklı şekilde etkilenmesine neden olmaktadır. Örneğin Haiti Batı Yarımküreden en yoksul ülkesidir ve Haiti ekonomik krizler ile karşı karşıyadır. Ülkenin gelişmişlik düzeyinin düşük olması gelişmiş ülkelere göre afetlerden daha fazla etkilenmesine neden olmaktadır. Gelişmiş ülke pozisyonunda olan Japonya ise afetlerde gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeler kadar zarar görmemektedir. Gelişmiş ülkelerde toplumun afetlere ilişkin duyarlılığı arttıkça, afet risklerini ve zararlarını azaltmaya yönelik

çabaların da arttığı gözlemlenmektedir (Koçak, 2010, ss. 354-356). Aynı zamanda toplumlarda cinsiyet eşitsizliğine bağlı olarak da zarar görebilirlikleri artmakla birlikte bu duruma katılımcı ve gerçekçi çözüm üreten ülkelerde kadınların afetler karşısında zarar görebilirlikleri azalmaktadır. Bu çerçevede afet yönetiminde toplumsal cinsiyete duyarlı adımlar atabilmek önemlidir. Etkin bir afet yönetimi için toplumsal cinsiyet unsurunun önemi uluslararası düzlemde artmakla birlikte afetler ile ilişkili strateji belgelerinde yer aldığı ve önemsendiği görülmektedir. Bu derleme çalışmasında, toplumsal cinsiyet perspektifi ile bütünleşik afet yönetimine katkı sağlayacak bilgiyi derlemek hedeflenmektedir. Aynı zamanda bu çalışmada Haiti ve Japonya ülkelerinde birbirlerine yakın zamanlarda meydana gelen şiddetli depremlerin etkileri ele alınarak kadınların fiziksel, sosyal ve ekonomik zarar görebilirlikleri toplumsal cinsiyet perspektifi ile irdelenecektir. İki farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin karşılaştırılmasında, afetlerde toplumsal cinsiyete bağlı zarar görebilirlik ilişkisine yönelik temel bulgular değerlendirilecektir. Bu değerlendirmede zarar görebilirlik ilişkileri sosyal zarar görebilirlik, ekonomik zarar görebilirlik ve fiziksel zarar görebilirlik çerçevesinde ele alınmıştır. Bu çerçeve, toplumsal cinsiyet rolleri ile toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında değerlendirilmiştir. Sosyal zarar görebilirlik unsurları şiddet, kadınlara yüklenen bakım sorumluluğu, kadınların geleneksel rollerine baskı ve kadınların temsiliyetine ilişkin eşitsizlikler alt boyutlarında, ekonomik zarargörebilirlik unsurları, dengesiz iş paylaşımları ve ücret verilmemesi, zorlu istihdam koşulları ve istihdam kaybı alt boyutlarında, fiziksel zarargörebilirlik unsurları, yetersiz hijyen koşulları, hamilelik, kötü sanitasyon koşulları, engelli kadınların erişim zorlukları alt boyutlarında ele alınarak toplumsal cinsiyet bakışı ile iki farklı ülkenin deprem deneyimi incelenmiştir. Yapılan alanyazın taramasında, Dünya Sağlık Örgütü raporları, Birleşmiş Milletler Afet Değerlendirme ve Koordinasyon merkezi raporları, İnsan Hakları İzleme Örgütü raporları, Cinsiyet Eşitliği Kabine Ofisi raporları, Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi raporları (Human Rights Now, 2011, Gender Equality Bureau Cabinet Office, 2014, Human Rights Watch, 2021, United Nations Disaster Assessment Coordination, 2010, Pan American Health Organization, 2011) değerlendirilerek temel bulgular saptanmıştır.

BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ

Merkezinde kamu yönetiminin yer aldığı afet yönetimi, risklerin tespit edilmesi, sosyal, beşeri, teknolojik koşulların kontrolü, karar alıcıların ve paydaşların eğitimi, afet farkındalığının ve afet kültürünün oluşturulması ile yönetimde planlamadan kontrole kadar tüm süreçleri kapsayan disiplinlerarası, disiplinlerötesi ve transdisiplinler bir çalışma alanıdır (Karaman, 2016, s. 1). Bütünleşik afet yönetimi olarak adlandırılan yönetim modeli afet meydana gelmeden risklerin tespit edilmesi, zararlarının azaltılması ya da önlenmesi ile afet meydana geldikten sonra hızlı yanıt verilmesi ve sonrasında iyileştirme çalışmalarının yürütülmesini sağlayan stratejik yönetim sistemidir (Karaman, 2016). Bütünleşik afet yönetim döngüsü, zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarından oluşmaktadır. Afet öncesi risk hazırlıkları; afet tiplerinin belirlenmesi, etkilerinin ve zararlarının azaltılması ve erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi, afet sırası müdahale hazırlıkları ve afet sonrası kriz hazırlıklarını içeren döngüdür (Shah ve Bhat, 2015, ss. 15). Modern afet yönetimi anlayışında afetlerin zararlarının azaltılması ya da önlenmesi için risklerin ve tehlikelerin tespit edilmesi, gerekli tüm önlemlerin alınması ve toplumu oluşturan tüm bireylerin afetlere ilişkin sorumluluk

üstlenmesi ve farkındalığın geliştirilmesi önem taşımaktadır. Modern afet yönetimi anlayışına sahip olmak gelişmişliğin de bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Afet farkındalığının geliştirilmesinde kullanılabilecek en önemli araç afet eğitimleridir. Aynı zamanda bütünleşik afet yönetimi anlayışında toplumun bilgi ve deneyimlerinden yararlanmak afet yönetiminin etkinliğini ve başarısını artırabilir (Odabaş, 2010, ss. 17-18).

AFET VE KADIN İLİŞKİSİ

Doğa ve insan kaynaklı afetler toplumun üyelerini farklı şekillerde etkileyebilir ve kadının, erkeğin, çocukların, yaşlıların verdikleri yanıtlar farklılık gösterebilir. Özellikle kadının düşük eğitim seviyesi, yetiştirilme tarzından kaynaklı geliştirdikleri davranışları, yaşamları boyunca edindikleri becerileri gibi toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin unsurlar sebebiyle afetlerden daha fazla etkilendikleri söylenmektedir. Bununla birlikte bütünleşik afet yönetiminin etkinliği için öncelikli olarak kadınların afet sırası ve sonrasında karşılaşmış oldukları cinsiyete dayalı sorunların tespit edilmesi gerekmektedir. Kadınların yetiştirilme tarzına bağlı olarak geliştirdikleri davranışlar ve yaşamları boyunca edindikleri kazanımlar/beceriler afet sırasındaki güvenli davranışlar gösterebilmelerini etkilemektedir. Kadınların yüzme ve tırmanma becerisinin az olması afet sırasında fiziksel zarar görebilirliği arttırmaktadır. Geleneksel ve kültürel kıyafetler kadınların afet sırasında hareketlerini kısıtlayabilmekte ve tahliye/kaçış durumlarını etkileyebilmektedir (Pincha, 2009, ss. 28-35). Afet sonrasında üreme sağlığı hizmetlerine erişimde zorluklar yaşanabilmektedir. Afetin ilk evresinde şok durumuna bağlı olarak erken doğumlar olabilmekte, lohusa kadınların yetersiz beslenme problemleri oluşabilmektedir. Kadınlar afet sırası ve sonrası dönemlerde her yönüyle şiddete maruz kalabilmekte ve yaşam alanlarında güvenlik sıkıntıları yaşayabilmektedir. Aynı zamanda afet dönemlerinde çocuk ve kadın ticareti artabilmektedir (Çelebi Boz ve Şengün, 2017, ss. 365-366). Uluslararası araştırmalarda kadınların afetlerde fiziksel, cinsel, psikolojik şiddet, insan ticareti ve istismar ile karşı karşıya kaldıkları belgelenmiş durumdadır (Enarson, 2014, Gordon vd., s. 196, 279).

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek olmakla ilişkili toplumsal olarak inşa edilen roller, davranışlar, kalıplar ve ilişkileri ifade etmek için kullanılmaktadır. Biyolojik cinsiyete bağlı olarak inşa edilen roller, toplumsal yapılar tarafından kontrol edilirken toplumsal cinsiyet rolleri yeniden üretilmekte ve belli kalıplara sokulmaktadır. Bu süreci Connell "toplumsal cinsiyet düzeni" olarak adlandırmaktadır. Cinsiyet ilişkilerinin etkileşimi bulunulan yapı içerisindeki cinsiyet düzenini belirlediğine vurgu yapmaktadır (Orhun ve Delibaş, 2021, ss. 15). Toplumsal cinsiyet toplumdan topluma, kültürden kültüre değişmekle birlikte zamanla da değişebilen dinamik yapıdadır. Toplumsal cinsiyete dayalı olarak değişim gösteren sosyal özellikler, kadının ve erkeğin afet durumunda vermiş olduğu tepkiyi ve başa çıkma kapasitelerindeki farklılıkları göstermektedir. Uluslararası araştırma verileri, afet risklerinden dünyanın farklı coğrafyasındaki kadın ve erkeklerin farklı şekillerde etkilendiklerini ve başa çıkma mekanizmalarındaki değişkenleri ve farklılıkları ortaya koymaktadır (Neumayer & Plümper, 2007, ss. 553-554). Kadınların afet öncesi hazırlıklarda yerel faaliyetlere katılıma, erkeklere oranla daha fazla ilgi duydukları bildirilmektedir. Aynı zamanda kadınların erkeklere oranla afet sonrası hayatta kalma ve iyileşmeyle ilgili süreçlerde daha hızlı organize oldukları görülmüştür (Okay & İlkaracan, 2018, s. 3).

Uluslararası afet strateji belgeleri afetlere toplumsal cinsiyet bakış açısıyla yaklaşımı önemli görmekle birlikte, bütünleşik afet yönetiminin etkinliği ve başarısı için ülkelere sorumluluk yüklemektedir. Özellikle Birleşmiş Milletler bu çerçevede yürütülen çalışmalara öncülük etmektedir. Uluslararası stratejik belge niteliğinde olan 2005-2015 tarihlerini kapsayan “Hyogo Çerçeve Eylem Planı” ve Hyogo Planı’nın tamamlayıcısı niteliğinde olan 2015-2030 tarihlerini kapsayan “Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçeve Belgesi” bütünleşik afet yönetimi döngülerine toplumsal cinsiyet perspektifinin dahil edilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Aynı zamanda uluslararası platform afet döngüsüne toplumsal cinsiyet perspektifini entegre konusunda bilinçlendirme çalışmaları yürütmektedir. Ancak bu savunuculuk ve bilinçlendirme faaliyetleri sınırlı kalarak yeterli düzeye ulaşamamıştır. Bu yöndeki bilimsel araştırmalar son dönemlerde artmakla birlikte henüz istenen seviyeye ulaşamamıştır (Yalçın, 2020, s. 6). Tüm bunlar ışığında afetlerin kadınlar üzerindeki etkisine toplumsal cinsiyet perspektifi ile bakabilmek, bütünleşik afet yönetiminde toplumsal cinsiyete duyarlı adımlar atabilmemize katkı sağlayabilir.

HAİTİ GENEL BİLGİLER

Haiti kuruluşunda kolonyal bir geçmişe sahiptir. Haiti, ilk sömürgeleştirilen ülkelerden biri olmakla birlikte Amerika kıtasına geçişte de önemli bir konuma sahiptir. Başta şeker ve kahve gibi gıda ürünleri olmak üzere tarımsal ürünlerin yanı sıra kıymetli taşlar Haiti’yi cazip bir sömürge ülkesi yapmıştır. Bu nedenle sömürge ülkelerinde hedef olmuş olup sosyo-demografik yapının şekillenmesinde önemli bir etkidir. Yerli halkın çoğunun katledilmesinden sonra, hayatta kalanlarla Afrika’dan getirilen kölelerden oluşan halk bağımsızlıkları için ayaklanmışlar ve sömürgelelikten kurtularak bağımsızlığını kazanan ilk devleti 12 yıl süren mücadeleden sonra 1804 yılında kurmuşlardır. Bu aynı zamanda Haiti’de köleliğin kaldırıldığı tarihtir. Ancak yeni kurulan bu devletin kabulü kolay olmamış, bu tarihten sonra çok fazla istila ve darbelerle Haiti, günümüze kadar çalkantılı bir sürecin içine girmiştir (Zengin, 2021, s. 336).

Batı yarım kürenin en yoksul ülkesi olan Haiti, dünyadaki en yoksul ülkelerdendir. Halkın yaklaşık %60’ının yoksulluk sınırı altında yaşadığı tahmin edilmektedir ve kişi başı yıllık gelir ortalaması 1.000 doların altındadır. Ülkenin en başta gelen sorunlarından biri olan işsizlik, genç nüfusta oranı %40’lara ulaşmış durumdadır. Kırılgan ekonomik koşullar sebebiyle oldukça yüksek seyreden enflasyon ise 2020 itibarıyla %20’nin üzerindedir. Ülke ekonomisinin en başlıca sorunları, kronik hale gelen yoksulluk ve işsizlik, art arda yaşanan büyük doğal afetlerin yıkıcı etkileri, okuma yazma oranlarının düşüklüğü ve nitelikli iş gücü eksikliği, siyasi istikrarsızlığa yol açan sorunlar, altyapı eksikliği ve sömürge döneminden bu yana devam eden dış müdahalelerdir. Önümüzdeki yıllarda Haiti’nin bu sorunlara karşı göstereceği reaksiyon, ülke geleceği açısından hayati önem taşımaktadır (İnsamer, 2021).

2010 YILI HAİTİ DEPREMİNE İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRMELER

12 Ocak 2010’da Haiti’de meydana gelen 7.0 büyüklüğündeki deprem ülkeyi son 200 yılda en büyük yıkıma uğratan deprem olarak tarihe geçmiştir. Depremin merkez üssü yoğun nüfusun olduğu Başkent Port-au-Prince’in güneybatısı olduğu için ortaya çıkardığı hasar büyük olmuştur. Tahminler büyük farklılıklar gösterse de depremin 230.000’den fazla insanı

öldürdüğü bildirilmiştir. 300.000'den fazla insan deprem dolayısıyla yaralanmış ve 1,3 milyon kişi evsiz kalmıştır (UNDAC, 2010, ss. 3-23). Deprem dolayısıyla Haiti'nin zayıf olan altyapısı daha da zarar görmüş ve afetten önceki dönemde temel sosyal hizmetlere ve güvenliğe yetersiz erişim deprem sonrası durumları daha da kötüleştirmiştir. Depremde parlamento binası, cumhurbaşkanlığı sarayı, okullar, hastaneler, ofisler yıkılmış ve Haiti'de memurların üçte birinin deprem dolayısıyla öldüğü de bildirilmiştir (Versaillota vd., 2016, ss. 23-35).

Haiti devleti, depremin sonuçlarıyla başa çıkmak için yeterince hazırlıklı olmamakla birlikte dış yardımlara ihtiyaç duymuştur. Uluslararası toplum, iyileşme ve yeniden inşa çabaları için 9 milyar ABD doları sağlayabilmek için adımlar atmıştır. Fakat paranın çoğu Haiti hükümetine teslim edilmeyerek, sivil toplum kuruluşlarına verildiği ve paranın yüzde 1'nden azının iyileşme süreci için kullanıldığı bildirilmektedir.

Araştırmalar, afetlerin mevcut durumdaki koşulları daha da şiddetlendirme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Eğer kadınlar sosyoekonomik olarak erkeklere göre daha dezavantajlı konumda ise, bu tip afetlerin sonuçlarına karşı da daha savunmasız ve daha zarargörebilir hale gelmektedirler (Çakmak vd., 2018, s. 90-91). Altta yatan nedenler, kadının toplumdaki konumundan kaynaklanmaktadır. Bu durum da toplumsal cinsiyet rollerine vurgu yapmaktadır. Afetlerin uzun süren etkilerinde erkekler iş için göç etmek zorunda kaldıklarında kadınların afetin sonuçlarıyla başa çıkmanın yanı sıra normal ev içi görevlerini de yerine getirmeleri beklenir. Kadın ve erkeğin toplumdaki sorumlulukları ve rolleri farklılaşmakla birlikte afet sırası ve sonrasında farklı tehlikelere maruz kalmaktadırlar (Twigg, 2015, s. 91).

Afet sonrası iyileşme ve yeniden yapılanma çerçevesinde uluslararası sivil toplum kuruluşları ve Haitili kadın örgütleri, toplumsal cinsiyet perspektifinin eksikliğine bir yanıt olarak, afet sonrası ihtiyaç değerlendirmesine ilişkin kendi toplumsal cinsiyet raporlarını oluşturmuştur. İnsan Hakları İzleme Örgütü Kadın hakları direktörü Amanda Klasing, "bu yoldan daha önce de geçtik; 2010 yılındaki depreme vurgu yapmaktadır, kadınları ve kız çocuklarını şiddete ve istismara maruz bıraktı. Ancak neyin yanlış gittiğine dair deneyimler, çıkarılan dersler göz önüne alındığında, müdahale çabalarında insan haklarını yok saymak ve unutmak tahammül edilemez ve insanlık dışı olur" (Human Rights Watch, 2021, URL) diyerek insan haklarına saygının ve afet deneyimlerinin önemini vurgulamaktadır.

Cinsiyete dayalı şiddet Haiti'de yeni bir olgu değildir. Birçok Haitili kadın ve kız çocukları ABD işgali sırasında Amerikan askerleri tarafından cinsel saldırıya uğramışlar ve bu cinsel saldırılar Duvalier döneminde siyasi bir araç olarak da kullanılmıştır (Duramy, 2014, ss. 603-605). Depremden sonra cinsiyet özelinde odak nokta, cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete tepki vermektir. Fakat depremden sonra cinsiyete dayalı şiddet çarpıcı bir şekilde yükseliş göstermiştir. Kadınlar ve kız çocukları, kaotik ve güvenli olmayan geçici kamp alanlarında cinsel şiddet ve sömürünün hedefi haline gelmiştir. Aşırı kalabalık olan kamp alanları, kadınlar ve kız çocukları için güvenli barınma alanları olmaması, geceleri yetersiz aydınlatma ve kamplarda güvenlik güçlerinin eksikliği ile birleştiğinde, kadınları ve kız çocuklarını cinsel istismara ve şiddete karşı savunmasız hale getirmiştir. Ayrıca raporlar, kadınları yiyecek ve barınma alanları sağlamak için çoğu zaman seks ticaretine maruz kaldıklarını da göstermektedir (Pan American Health Organization, 2011, ss. 38, 97).

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda hem uluslararası hem de ulusal çabalar dikkat çekerek, kadınlar arasında hakları konusunda farkındalık yaratmış ve geçici kamp alanlarında yaşanan şiddet vakalarının bildirilmesi de teşvik edilmiştir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve cinsel istismar vakalarının mahkemelere bildirilmesi ve kadınların yasal başvuru taleplerinde bulunmaları da olumlu gelişmeler arasında yer almıştır. (Jagannath, 2011). Fakat bu tip girişimler, Haiti'de toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önlemeye odaklanmak yerine çoğunlukla tepkisel oldukları için eleştirilmiştir. Ayrıca, yetersiz adalet sistemi ve yaygın cezasızlık, Haiti'de toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadelenin önündeki en büyük engellerdendir.

Kadınların karar alma süreçlerindeki yetersiz temsiline ilişkin raporlar, afet sonrası ihtiyaç değerlendirmesinde kadınların ülkenin idari, yasama ve demokratik sistemlerini yeniden inşa etmede denklemin dışında bırakıldığını belirtmektedir. Ülkede parlamentonun %3'ünü kadınların oluşturması, yargının sadece %11,5'inde kadınların olması ve Haiti'yi kadınların siyasi temsili (IPU, 2020) açısından 190 ülke arasında 186. sırada olması da bu durumun rakamlar ile kanıtı niteliğindedir. Haitili kadın hareketi, karar alma süreçlerinde kadınların temsili için baskı yapmaktadır. Bu durum 2012 yılından itibaren tüm kamu görevlerinin %30'unun kadınlara ayrıldığını öngören bir anayasa değişikliğinin kabul edilmesine yol açmıştır. Bu durum yerel düzeyde bazı olumlu gelişmeler yaşanmasını sağlamıştır. 2015 yılında çıkarılan seçim karnamesi, 2015-2016 belediye ve yerel seçimleri için oy listelerinde yüzde 30'luk cinsiyet kotasının tam olarak uygulanmasına yardımcı olarak kadınların yerel temsiliyetini artırmıştır. Haiti'nin gelişimine katkıda bulunmaya istekli ve hazır olan eğer şans verilirse Haiti'deki ataerkil parti yapısına meydan okuyabilecek önemli kadın politikacı havuzu olduğunu göstermektedir. Ancak, yerel kota, kararname ile zorunlu kılındığından, yasama işlemi yapılmadan gelecekteki seçimlere uygulanmayacağı da bilinmektedir. Haiti'nin siyasi ikliminde bu tip yasal düzenlemeler için zaman gerekebilir (IPU, 2021).

Haiti devleti depremden sonra birkaç toplumsal cinsiyet eşitlik politikası benimsemiş olsa da bu politikaları fiilen uygulamanın zor olduğu görülmüştür. Çünkü Haiti'de yasal reformun son derece yavaş olduğu bilinmektedir. Toplumsal cinsiyetle ilgili pek çok yasa, ciddi şekilde yetersiz finanse edilen Haiti'de Kadınların Statüsü ve Hakları Bakanlığı (Ministère à la Durumu Féminine et aux Droits des femmes, MCFDF) tarafından başlatılmıştır. Fakat 2010 yılı depremi, devam eden devlet programlarını ve toplumsal cinsiyet eşitliği projelerini sekteye uğratmıştır. Zayıf siyasi kurumlar ve çok sayıda hükümet değişikliği, toplumsal cinsiyet politikası girişimlerinin neden ertelendiğini açıklamaya da yardımcı olabilir. Ayrıca, son birkaç yılda Haiti, hızla yükselen enflasyon, yakıt ve gıda kıtlığı ile karşı karşıya kalmıştır.

Haiti, 12 Ocak 2010'daki yıkıcı depremden yıllar sonra hala toparlanma çabalarını sürdürmektedir. Haitili kadınlar uzun süredir politik, sosyal ve ekonomik olarak dezavantajlı konumda oldukları için bu afetten de orantısız olarak olumsuz etkilenmişlerdir. Buna karşılık hem uluslararası toplum hem de Haiti hükümeti afet sonrası süreçte iyileşme ve yeniden yapılanma çalışmalarına toplumsal cinsiyet perspektifini dahil etmeyi başaramamıştır. Haitili kadınlar ve sivil toplum örgütleri bu sürecin dışında bırakılmıştır. Toplumsal cinsiyet perspektifini sadece afet sonrası dönemde değil bütünlükli afet yönetiminin tüm süreçlerine dahil etmek önemlidir ve başarılı bir yönetim için bu kaçınılmazdır.

Haiti'nin toplumsal cinsiyet eşitliği politikasını ihmal etmesi ülkenin gelişimi için ciddi sonuçlar doğurabilir: Eğitim, sağlık ve işgücü alanlarındaki cinsiyet eşitsizliği, ekonomik kalkınma; özellikle beşerî sermaye oluşumunu bastırarak ve doğurganlığı etkileyerek ve kadınları güçsüzleştirerek ve kadınların toplum içindeki rollerini en aza indirerek insani gelişmeyi etkilemektedir.

Deprem sonrası Haitili kadınlar, yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirmek için mücadelelerini sürdürmektedirler. Bununla birlikte, Haitili feminist Marie Franz Joachim toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadelede bütünsel bir yaklaşıma, Haiti devlet kurumlarının kapasitelerinin güçlendirilmesi gerektiğine, iyi işleyen yargı sistemine ve kadınların karar alma süreçlerinde yer almalarına; temsiliyetine vurgu yapmaktadır (Tøraasen, 2020, ss. 1-4).

JAPONYA GENEL BİLGİLER

Japonya'nın nüfusunun 2020 itibariyle 125 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir (World Bank, 2020). Nüfusuna kıyasla küçük bir ülke olan Japonya, 4 büyük ada ve bunların açığındaki yüzlerce küçük adacıktan oluşmaktadır. Batısında Japon Denizi, güneyinde Doğu Çin Denizi, kuzeyinde Ohotsk Denizi ve doğusunda Kuzey Pasifik Okyanusu ile çevrilidir. Dağlık bir coğrafyaya kurulu ülkede 60'ı hala faaliyette olan 165 yanardağ bulunmaktadır. Ülkede yoğun volkanik hareketin eseri, çok sayıda akarsuyun suladığı verimli ovalar bulunmaktadır. Japonya, \$5,38 trilyon millî geliriyle 2021 yılı itibarıyla dünyanın 3. büyük millî ekonomisidir. II. Dünya Savaşı'nda almış olduğu ağır yenilgiye rağmen, kısa bir süre içerisinde Japonya'nın hızla kalkınmasıyla dünyada önde gelen ekonomik güçlerinden birisi hâline dönüşmesi "Japon mucizesi" olarak değerlendirilmiştir (Koçak, 2016, s. 68).

2011 JAPONYA DEPREMİNE (TOHOKU DEPREMİ) İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRMELER

11 Mart 2011'de meydana gelen Büyük Doğu Japonya depremi, kıyı bölgelerinin büyük bir bölümünü harap eden büyük bir tsunamiye sebep olmuştur. Deprem ve tsunami Fukushima'nın kıyı bölgesini de vurarak Fukushima nükleer santrallerine zarar vermiştir (Kitamura, 2021). Bu nükleer santrallerden yayılan radyasyon, bölgede yaşayan insanların zorla tahliye edilmesine neden olmuş ve belirlenmiş tahliye bölgesinin dışında yaşayan diğer birçok insan da radyasyona maruz kalmanın sağlık üzerindeki etkilerinden korkarak tahliye olmayı seçmiştir. Nükleer kaza ve beraberinde radyasyonun yayılması insanların stres seviyelerini arttırarak endişelere de sebep olmuştur (Kostel, 2012).

Meydana gelen deprem ve tsunami, geleneksel cinsiyet rollerinin baskın olarak hissedildiği kırsal bir alan olan kuzeydoğu Japonya'daki Tohoku bölgesini vurmuştur. 11 Ocak 2012 itibariyle, Büyük Doğu Japonya Afetiyle ilgili ölü sayısı 15.844 olarak kaydedilmiş ve 3.450 kayıp olduğu bildirilmiştir (Maly & Ishikawa, 2014, s. 256). Afetten en fazla etkilenen bölgelerde, ölümlerin yüzde 54'ünü kadınlar oluşturmuştur. Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayınlanan 2011 Küresel Cinsiyet Uçurumu endeksinde Japonya, 135 ülke arasında 98. sırada yer almaktadır (Durgun & Gök, 2017, ss. 27). Yerel düzeyde, kadınların karar alma süreçlerine katılımı daha da düşüktür. Örneğin, il düzeyinde kadın yöneticilerin ortalama yüzdesi yüzde 6,0 ve afetin vurduğu Tohoku'da yüzde 5,0'ın altına düşmektedir. Tohoku'da kadınlar tarım ve balıkçılık endüstrisinde çalışmaktadır. Tohoku'da tarımsal işgücü ve

balıkçılık alanında çalışan kadınların karar alma süreçlerine katılım oranları çok düşüktür. Iwate bölgesi Balıkçılık Kooperatifi Kadın Grubu başkanı, erkeklerin kadınları asla dinlemediğini dile getirmektedir (Satio, 2012, s. 267). Deprem, tsunami ve nükleer santral kazası sonrası etkilenen bölgelerdeki insanlar, tahliye edilerek toplanma merkezlerine gitmiştir. Yiyecek, içecek, yatak gibi günlük ihtiyaçlar ile tıbbi bakım merkezi idare, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının desteği ile sağlanmıştır. Ancak afetin boyutu büyük olduğu için hizmetler tüm afetzedelere ulaştırılamamıştır. Etkilenen insanlar, Nisan ayının başında geçici konutlara taşınırken, tüm toplanma merkezlerinde oluşturulan alanlar dokuz aydan fazla sürede kalmıştır. Erken müdahale döneminde toplumsal cinsiyet sorunları belirgin hale gelmiştir (Satio, 2012, s. 270-279).

Japonya, 1995'te Hanshin/Awaji, Kobe şehri ve 2004'te Niigata Chuetsu'yi etkileyen depremlerin ardından planlarına toplumsal cinsiyet perspektifini dahil etmiştir. Ancak afet müdahale ve yeniden yapılanma süreci için yeterince uygulanmamış ve etkin bir entegrasyon yapılmadığı görülmüştür. Merkezi idare düzeyindeki küçük reformlar ve kadın hakları savunucularının faaliyetlerine rağmen önceki dönemde yaşanan afetlerden çıkarılan dersler dikkate alınmamış ve toplumsal cinsiyete duyarlı etkili politikalar uygulanmamıştır. Sonuçta ise 2011 yılında meydana gelen deprem sonrası ortaya çıkan toplumsal cinsiyete ilişkin sorunlar önceden yaşanan depremlerde ortaya çıkan sorunlar ile benzerlik göstermiştir. Bütünleşik afet yönetimi süreçlerine toplumsal cinsiyet bakış açısının dahil edilmemesi afet anı ve sonrası süreçlerde sorunların şiddetini daha da arttırmaktadır. Tohoku'da cinsiyet rolleri gelenekselliğini korumaya devam etmektedir. Kadınlar, diğer aile üyelerine bakmaktan sorumlu olarak görülmekte ve halka açık forumlarda erkeklere karşı görüş bildirmek konusunda isteksiz olmaktadır. Diğer büyük ölçekli afetlerin ardından gözlemlendiği gibi, stereotipik toplumsal cinsiyet rolleri, insanların bir afeti deneyimleme biçimini şekillendirmede önemli rol oynamaktadır (Holdgrün & Holthus, 2014, ss. 1-12). Doğu Japonya afetinde cinsiyet ve ölüm oranları arasında bir bağlantı yok gibi görünse de geleneksel cinsiyet rolleri ve beklentileri, kadınların afet sonrası dönemlerindeki deneyimleri üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir.

Japonya kadınların afet riskinin azaltılmasına yönelik çalışmalara katılımını arttırmaya devam etmektedir. 2016 yılında, Sendai Cinsiyet Eşitliği Vakfı, kadınların afet planlamasına katılımını teşvik etmek için bir liderlik eğitimi kursu başlatmıştır. Japonya'da toplumsal cinsiyet ve afetle ilgili ulusal planlar vardır. Bunlardan biri, ilk olarak 2005 yılında afet önlemeyi içeren ulusal cinsiyet eşitliği planıdır. Aralık 2010'da yayınlanan Toplumsal cinsiyet eşitliği için üçüncü temel plan, afet önlemede toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesinin öncelikli bir konu olarak önemini vurgulamaktadır. Aynı zamanda afet planı kadın ve erkeklerin farklı ihtiyaçlarını ve kadınların afet öncesi, sırası ve sonrası süreçlere katılımını içermektedir. Planda yapılan son değişiklikler, daha spesifik olarak toplumsal cinsiyet konularını içermektedir. Örneğin, afet sonrası için kadınların çamaşırlarını kurutabilecekleri alanların oluşturulması, kıyafetleri değiştirmek ve bebekleri beslemek için odalar oluşturulması, temizlik/hijyen malzemeleri gibi ihtiyaçların kadınlar tarafından dağıtılmasının sağlanması ve daha fazla kadını geçici barınma merkezlerinde yönetim ekiplerinde yer almasını teşvik etmek gibi yaklaşımlar eklenmiştir. Hem tahliye sonrası yaşam koşulları hem de daha sonraki iyileşme ve yeniden yapılanma süreçleri açısından kadın ve erkeklerin farklılaşan

İhtiyaçlarının daha fazla dikkate alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte, Büyük Doğu Japonya afetinden sonra afet müdahalesinin ön saflarında yer alan çok sayıda kadın, kurtarma, ilk yardım, etkilenen insanlara destek, yeniden inşa için çaba sarf etmişlerdir. Yine de yerel düzeylerde, bütünlük afet yönetimi için karar alma süreçlerinde yer alan kadınların oranı düşük seviyededir. Kadınlar, bütünlük afet yönetiminde deneyimleri ve becerileri açısından önemli bir kaynaktır ve giderek daha önemli roller üstlenmeleri beklenmektedir. Kadınların daha fazla katılımının nasıl teşvik edileceği sorusu, sosyal içerme ile vurgulandığı gibi gelecek yönelimli çalışmalar için de önem arz etmektedir.

İki farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin karşılaştırılmasında, afetlerde toplumsal cinsiyete bağlı zarar görebilirlik ilişkisine yönelik temel bulgular tabloda yer almaktadır. Bu değerlendirmede zarar görebilirlik ilişkileri sosyal zarar görebilirlik, ekonomik zarar görebilirlik ve fiziksel zarar görebilirlik çerçevesinde ele alınmıştır. Bu çerçeve, toplumsal cinsiyet rolleri ile toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında değerlendirilmiştir. Sosyal zarar görebilirlik unsurları şiddet, kadınlara yüklenen bakım sorumluluğu, kadınların geleneksel rollerine baskı, kadınların temsiliyetine ilişkin eşitsizlikler alt boyutlarında, ekonomik zarargörebilirlik unsurları, dengesiz iş paylaşımları ve ücret verilmemesi, zorlu istihdam koşulları, istihdam kaybı alt boyutlarında, fiziksel zarargörebilirlik unsurları, yetersiz hijyen koşulları, hamilelik, kötü sanitasyon koşulları, engelli kadınların erişim zorlukları alt boyutlarında ele alınarak toplumsal cinsiyet bakışı ile iki farklı ülkenin deprem deneyimi incelenmiştir.

Tablo 1. Kadınların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Zarar Görebilirlik İlişkisine Yönelik Temel Bulgular

2010 Haiti Depremi	2011 Japonya Depremi
<ul style="list-style-type: none">• Sosyal zarar görebilirlik; <p>Şiddet: Cinsel istismarlar ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddette endişe verici artışlar yaşanmıştır (Pan American Health Organization, 2011, ss. 178). Deprem sonrası süreçte oluşturulan geçici kamp alanlarında cinsiyete dayalı şiddetin artış gösterdiği kayıtlara da geçmiştir (Jagannath, 2011, ss. 27-52). Gıda güvenliği eksikliği ve yardım eşitsizliği kadınların ve çocukların aç kalmalarına sebep olmuş bu da kadınları yiyecek karşılığında seks ticaretine zorlamıştır (UN, 2011, s. 10). Kamp alanlarında güvenli koşulların olmayışı cinsel istismar ve şiddetin boyutunu arttırırken, kadınların istismar sonrası bakıma ulaşmasını imkânsız hale getirmiştir (UN, 2011, s. 8).</p>	<ul style="list-style-type: none">• Sosyal zarar görebilirlik; <p>Şiddet: Doğu Japonya depreminin ardından kadınlara yönelik cinsel ve aile içi şiddet vakaları rapor edilmiştir. Bir kadın grubu tarafından yapılan araştırma 14 vakayı vurgularken, başka bir kadın örgütü 29 Mart ve 23 Temmuz 2011 tarihleri arasında danışma hizmetlerine yapılan 324 çağrının yaklaşık yüzde 15'inin kadına yönelik şiddetle ilgili olduğunu bildirmiştir (Sendai Gender Equality Opportunity Foundation, 2011). Hem tahliye edilenler hem de geçici barınma merkezlerinde çalışan gönüllü olan genç kadınlar cinsel tacize uğradıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca Ağustos 2011'de Ishinomaki'deki bir geçici barınma tesisinde bir kadının dövülerek öldürüldüğü bildirilmiştir (Satio, 2012).</p>

<ul style="list-style-type: none">• Sosyal zarar görebilirlik; <p>Kadınların katılımının engellenmesi: Depremden sonra Haiti'nin yeniden inşası için gereken eylemleri tanımlayan afet sonrası ihtiyaç değerlendirmesi eleştirilere konu olmuştur (Bell, 2010). Haiti sivil toplum kuruluşları, kadın hakları örgütleri de dahil olmak üzere bu sürecin tamamen dışında bırakılmışlardır. Kadın hareketlerinin öncüleri, deprem sonrası değerlendirme sürecine dahil edilmemiştir. Hem uluslararası toplum hem de Haiti hükümeti, deprem sonrası müdahale ve iyileştirme sürecinde, afetlerin cinsiyete dayalı etkilerini dikkate almadığı ve Haitili kadınların afet sonrası özel ihtiyaçlarını göz ardı ettiği için eleştirilmiştir (Horton, 2012, ss. 295-308).</p>	<ul style="list-style-type: none">• Sosyal zarar görebilirlik; <p>Eşitsizlikler: Günlük yaşamdaki eşitsizliklerin kriz zamanlarında şiddetinin arttığı söylenmektedir. Kadınların konumları günlük yaşamda tanınmadığı gibi, afetten etkilenen bölgelerdeki yaşam da erkekler tarafından kontrol edilmiştir (Aoki, 2018, s. 10-11). Ulusal hükümet, aileler ve bireyler için mahremiyet sağlamak için tahliye merkezlerine dağıtılmak üzere bölmeler sağlamıştır. Ancak bazı tahliye merkezlerindeki yöneticilerin bölmeleri dağıtma konusunda isteksiz olduğu bildirilmiştir. Bir yöneticinin, "birbirlerine bağlı" olmaları gerektiği için onlara ihtiyaçları olmadığını söylediği bildirilmiştir. Ayrıca yerel yetkililer bunları bir öncelik olarak görmedikleri için bölmelerin dağıtımında da gecikmeler yaşanmıştır. Bazı genç, bekar kadınlar, kendilerini güvensiz hissettikleri için geçici barınma merkezlerinden ayrılmışlar. Artçı sarsıntı tehdidi nedeniyle evlerde kalmaları tavsiye edilmese de arkadaşlarıyla veya akrabalarıyla kalmaya karar vermişlerdir. Buna ek olarak, geçici barınmadan sorumlu kişilerin çoğunun erkek olması, bağımsız olarak az sayıda kadın çalışan olması, bebek ve çocuklar için güvenli alan yetersizlikleri de ortaya çıkan sorunlar arasındadır (Human Rights Now, 2011).</p>
	<ul style="list-style-type: none">• Sosyal zarar görebilirlik; <p>Kaynak sorunları: Nisan ayı sonlarında çamaşır makineleri geçici barınma merkezlerinde kullanıma sunulmuştur. O zamana kadar bazı insanlar kıyafetlerini</p>

	<p>nehirlerde yıkamıştır. Çamaşır makineleri sağlandıktan sonra bile kadınların çamaşırlarını kurutabilecekleri ayrı bir alan olmadığı için birçok kadın iç çamaşırlarını toplum içinde kuruturken kendilerini rahat hissetmemiş, bu yüzden iç çamaşırlarını atmak zorunda kalmışlar ve bu da kıtlığa neden olmuştur (Human Rights Now, 2011). Bazı kadın örgütleri bunu ele almak için bir proje başlatmış; kirli çamaşırları toplayıp, yıkayıp kurutmuşlar ve ardından geçici barınma merkezlerine geri vermiştir.</p>
	<ul style="list-style-type: none">• Sosyal zarar görülebilirlik; <p>Afette yabancı uyruklu kadınlar: Afetten etkilenen bölgede yabancı uyruklu kadınlar üç kategoride incelenmiştir. Bunlar, Japon erkekler ile evli yabancı uyruklu kadınlar, öğrenciler ve kursiyelerdir. Yabancı uyruklu kadınlar çoğunlukla Filipinler, Çin ve Kore'den olduğu görülmektedir. Yabancı uyruklu kadınların kocaları çoğunlukla çiftçilik veya balıkçılıkla uğraşır ve kayınvalideleri genellikle yabancı bir gelinin kocasına ve ailesine bakan, ev işlerini yapan, saygılı bir ev hanımı olmasını bekler. Afet sonrası süreçte kendi dillerinde bilgiye erişmek istedikleri, istihdam konusunda endişe yaşadıkları sorunlar arasındadır (Satio, 2012, ss. 273).</p>
	<ul style="list-style-type: none">• Sosyal zarar görülebilirlik; <p>Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerindeki baskı: Geçici barınma merkezlerinde kadınların geleneksel rolleri vurgulanmıştır. Kadınlar, geçici barınma merkezlerinde yemek hazırlamaları için merkez liderleri tarafından yönlendirilirken, yapacak başka bir şeyleri olmasa bile erkeklerin bu göreve katkıda bulunmaları beklenmemiştir. Kadınlar yemek hazırlamak için para alamadıkları için hüsrana uğramışlar, erkeklerin ise çöpleri toplama ve çıkarma</p>

<ul style="list-style-type: none">• Fiziksel zarar görebilirlik; <p>Hamilelik ve sağlık problemleri: İlk iki haftada, travma tedavisine öncelik verilirken, sonraki süreçte genel tıbbi bakım hizmeti taleplerinde artışlar yaşanmıştır. Depremden iki ay sonra, ruh sağlığı problemlerinde, sıtmada ve dang hummasında artışlar tespit edilmiştir. Aynı zamanda hamile kadınların bakımı ve doğum kontrol hizmetlerine erişim kısıtlılığı kadınlar için dezavantaj oluşturmuştur. Şiddete maruz kalan kadınların bakım hizmetlerine ulaşması sağlanamamıştır (Pan American Health Organization, 2011, s. 177).</p>	<p>seçeneği karşılığında ödeme almışlardır. Evlerin deprem veya tsunami tarafından yıkılmadığı yerlerde birçok aile, evleri yıkılan veya hasar gören yakınlarını evlerine almıştır. Kadınlardan kendi ailelerine ve kalan akrabalarına bakmaları beklendiğinden, bu durum onlara orantısız bir yük getirmiştir. Bu kadınlara herhangi bir destek ya da endişelerini dile getirmeleri için herhangi bir seçenek ve yol sağlanmamıştır (Cabinet Office, 2012, ss. 1-15).</p> <ul style="list-style-type: none">• Fiziksel zarar görebilirlik, <p>Engelli kadınların sorunları: Japonya Engellilik Forumu afetten sonraki bir hafta içinde engellilere destek sağlamak için çalışmalar yürütmüştür. Saha çalışmalarında elde edilen verilere bakıldığında engelli kadınların yaklaşık yarısının geçici barınma merkezlerinden eve dönmek zorunda kaldıklarını bildirmiştir. Bunların nedenleri arasında, yetersiz tekerlekli sandalye erişimi ve geçici barınma merkezlerinde ihtiyaçlarının anlaşılamamış olması, tıbbi erişim konusunda endişeler ve yerde uyuma zorluklarıdır (Human Rights Now, 2011).</p>
<ul style="list-style-type: none">• Fiziksel zarar görebilirlik; <p>Sağlık bakım hizmetlerindeki yetersizlik: İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün 2010 ve 2011'deki araştırması, 2010 depremine yapılan insani müdahalenin, kadın ve kız çocuklarına yönelik riskleri azaltmak için yeterli güvenlik ve sağlık önlemlerini içermediğini göstermektedir (UN, 2011, s. 19). Çabalar, üreme sağlığı ve anne bakımı da dahil olmak üzere, kadınların ihtiyaçlarını karşılamada başarısız olmuştur.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Fiziksel zarar görebilirlik; <p>Erişilebilirlik ve güvenli alan yetersizlikleri: Geçici konutlarda, çakıllı yolların olması ve banyo alanlarına basamakların olması erişilebilirlik noktasında sorunlar oluşturmuştur. Bu erişilebilirlik eksikliği, yaşlılar ve fiziksel/ortopedik engelli bireyler için sorunlara neden olmuştur (Human Rights Now, 2011).</p>

<ul style="list-style-type: none">• Ekonomik zarar görebilirlik; <p>İstihdam kaybı: Haitili kadınlar uzun süredir politik, sosyal ve ekonomik olarak dezavantajlı konumda oldukları için bu afetten de orantısız olarak olumsuz etkilenmişlerdir. Depremden önce Haiti’li kadınların durumlarına bakıldığında, sistematik olarak cinsiyet ayrımcılığı ile karşı karşıya kaldıkları, derin yoksulluk ile mücadele ettikleri görülmektedir (Tøraasen, 2020, ss. 2). Hane reisinin kadın olduğu durumlarda hanelerin %58’inin aşırı yoksulluk içinde yaşadığı ve kadınların kayıt dışı istihdamda oldukları görülmektedir (IMF, 2008, s. 22). Gelir eşitsizlikleri de çarpıcı durumdadır. Çalışan kadınlar erkeklerin maaşının yarısından daha azını kazanmaktadır (Haiti Equality Collective, 2010, ss. 3-15). Deprem sonrası durum daha da şiddetlenmiştir.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Ekonomik zarar görebilirlik; <p>İstihdam alanında güçlükler: İyileştirme ve yeniden yapılanma süreci ilerledikçe, etkilenen bölgelerdeki kadınlar zorlu bir istihdamla karşı karşıya kalmıştır (Gender Equality Bureau Cabinet Office, 2014, ss. 4-9).</p> <p>Dengesiz iş paylaşımı ve ücret verilmemesi: Kadınlar, geçici barınma merkezlerinde yemek hazırlamaları için merkez liderleri tarafından yönlendirilirken, yapacak başka bir şeyleri olmasa bile erkeklerin bu göreve katkıda bulunmaları beklenmemiştir. Kadınlar yemek hazırlamak için para alamadıkları için hüsrana uğramışlar, erkeklerin ise çöpleri toplama ve çıkarma seçeneği karşılığında ödeme almışlardır.</p>
--	--

2010 Haiti depreminin toplumsal cinsiyete bağlı zarar görebilirlik ilişkisine yönelik değerlendirmede, şiddet ve kadınların katılımının engellenmesine bağlı sosyal zarar görebilirliklerin yaşandığı görülmektedir. 2011 Japonya depreminin toplumsal cinsiyete bağlı zarar görebilirlik ilişkisine yönelik temel bulgularda, şiddet, eşitsizlikler ve temsiliyete ilişkin sorunlara bağlı olarak sosyal zarar görebilirliklerin yaşandığı görülmektedir. Bu noktada kadınların deprem deneyimlerinde sosyal zarar görebilirlikleri arasında benzer etkilerin olduğu görülmektedir. Japonya depremi geleneksel rollerin baskın olduğu bölgede yaşandığı için deprem sonrası kadınlar geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinde baskı yaşamıştır. Çalışmada bu durum sosyal zarar görebilirlikle ilişkilendirilmiştir. Geçici barınma merkezlerinde kadınların kaynak sorunları yaşaması da sosyal zarar görebilirlikle ilişkili olmakla birlikte Tohoku bölgesinde yaşayan yabancı uyruklu kadınların yaşamış oldukları sorunlar sosyal zarar görebilirlik ile ilişkilidir. Haiti depreminde hamilelik ve sağlık bakım hizmetlerinde yetersizlik fiziksel zarar görebilirliği gösterirken, Japonya depremi engelli kadınların yaşadığı sorunlar, erişilebilirlik ve güvenli yaşam alanlarının olmayışı kadınların fiziksel zarar görebirliği ile ilişkilendirilmiştir. Haiti depreminde deprem öncesi kadınların derin yoksulluk, gelir eşitsizliği ve kayıt dışı istihdam yaşadıkları vurgulanırken, deprem sonrası istihdam kaybı ekonomik zarar görebilirliği göstermektedir. Japonya depreminde dengesiz iş paylaşımı ve ücret verilmemesi ile istihdam alanında güçlükler ekonomik zarar görebilirlik ile ilişkilendirilmiştir.

Haiti depreminin ardından Haiti’nin toparlanması ve yeniden yapılanma çabaları uzun yıllar devam etmiştir. Japonya ise gelişmiş bir ülke seviyesinde olmasıyla birlikte yeniden yapılanma

ve iyileşme süreçlerini hızla sağlamıştır. Ancak Japonya özellikle geleneksel rollerin vurgulandığı yerel bölgelerde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamada ve yerel afet yönetim planlarında toplumsal cinsiyet perspektifini dahil etmede belli ölçütlerde geri kalmıştır. Toplumsal cinsiyet perspektifiyle Japonya depremine bakıldığında, afetlerin kadınlar üzerindeki etkisinin diğer gelişmemiş ülkelere benzer “bazı durumların” yaşanabildiğini göstermektedir. Bu birbirine yakın zamanlarda gerçekleşen iki farklı ülkedeki depremde, afetlerin kadınlar üzerindeki etkisi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin yerel ve ulusal ölçekte ne ölçüde sağlandığına bağlı olarak ortaya çıkabilir sonucunu ortaya koyabilir. Ülkelerin gelişmişliğinin önemi yadsınamaz. Özellikle afet öncesi, sırası ve sonrası dönemlerde, afet zarar azaltma, önleme, hazırlık çalışmaları, iyileşme ve yeniden yapılanma süreçlerinde ekonomik kalkınmışlık ve ülkelerin gelişmişliği afet dirençliliği konusunda çok önemlidir. Aynı zamanda önemli olan, başarılı bir afet yönetimi için toplumsal cinsiyet perspektifini tüm süreçlere dahil etmektir. Gerçekte değişime ulaşabilmek için, mevcut sorunları ortadan kaldırabilecek vizyona ihtiyaç vardır.

2010 yılı Haiti ve 2011 yılı Japonya depreminden sonra çıkarılan ders niteliğinde olan yaklaşım, deprem sonrası artan toplumsal cinsiyete dayalı şiddet riskinden kaçınmak için hükümet ve sivil toplum kuruluşlarının müdahale çabalarında toplumsal cinsiyet stratejilerini benimseme yükümlülüğüdür. Aynı zamanda kadınların karar alma süreçlerinde yer almaları ve afet yönetiminin her aşamasında temsiliyetlerinin önemli olduğu da vurgulanmalıdır. Her iki depremde de toplumsal cinsiyete dayalı şiddet bulguları saptanmıştır. Haiti’de bu durum daha derin şekilde hissedilmiştir. Japonya’da ise toplumsal cinsiyete dayalı şiddet alanyazında bildirilmiş fakat Haiti’deki durum raporlara daha fazla yansımıştır. Azerbaycan ve İran depremlerine (2012) ilişkin yapılan araştırmalarda ortaya çıkan temalar da, yoksulluk ve şiddet çerçevesinde değerlendirilmiştir (Sohrabizadeh vd., 2017). Depremden sonra etkilenen bölgelerde yoksulluğun artması, kadın ve kız çocuklarının evde kalmaya, ev işi ve çiftçilikle uğraşmaya zorlanması, deprem sonrasında genç kızların eğitim masrafları karşılanmadığı için eğitimden mahrum kalmaları, erken yaşta ve zorla evlendirilmeler afet sonrasında kadınlara ve kız çocuklarına yönelik uygulanan şiddet biçimleri olarak raporlanmıştır; bununla birlikte afet sonrası yoksulluk nedeniyle depremlerden sonra genç kızları evliliğe zorlamak yaygın olduğu bildirilmiştir. Ayrıca, genç kızların evde çalışmaya zorlanması ve eğitime erişimlerinin yasaklanması, etkilenen bölgelerde kadına yönelik diğer şiddet biçimleri olarak değerlendirilmiştir. İran’da, çevresel tehlikelere maruz kalma, güvenli su eksikliği, sağlıksız yaşam koşulları gibi faktörler nedeniyle afetlerden sonra kadın sağlığı sorunları oluşmuştur. Ayrıca istenmeyen gebelikler oluşmuş ve birçok kadında kronik hastalıklar gelişmiştir (Enarson vd., 2017, s. 135-137). Araştırmalar ile uyumlu olarak, Sri Lanka tsunamisinden (2004) sonra etkilenen kadınlar işsizlik, yoksulluk ve aile içi şiddetle karşı karşıya kalmıştır. Aynı zamanda yerel ekonomilerdeki cinsiyete dayalı beceri setleri ve bunun sonucunda cinsiyete dayalı iş bölümü, tsunami sırasında fiziksel konum, bakıcılık rolleri ve fiziksel hareketliliği sınırlayan geleneksel kıyafetler nedeniyle kadınlarda daha yüksek ölüm oranları görülmüştür. Ayrıca, Hint okyanusu depremi ve tsunamisinden (2004) etkilenen Hindistan’da araştırma verileri, kadınların erken evlilik, yoksulluk, eğitime erişim kısıtlılığı ve şiddet ile karşı karşıya kaldıklarını ortaya koymuştur (Ünür, 2021, ss. 362-364 & Yalçın, 2020).

Afet yönetiminde kilit konulardan biri, siyasi süreçlerde, topluluk düzeyinde, sivil toplum ve meslek kuruluşlarında kadınların sesini artırmaktır. Kadınlar, şimdiki ve gelecek yıllardaki

öncelikler konusunda tartışmalara kendi bakış açılarıyla katkıda bulunabilir. Haiti bu alanda ilerleme kaydetmekle birlikte güçlü kadın örgütüne de sahiptir. Japonya'da aynı gücü elinde bulundurmaktadır. Kadınları geleneksel olmayan işlerde teşvik ederek geçimlerini güçlendirmek ve sürdürülebilir kılmak da önemlidir. Bir başka öncelik ise, kadına yönelik şiddetin sona erdirilmesi, tutum ve davranışları değiştirmeye yönelik önleyici tedbirler ve yasaların oluşturulmasıdır. Şiddetteki artışlar kadınların kamusal yaşama ve yönetim kademelerine özgürce katılma haklarını ve afet yönetimi süreçlerine katkıda bulunma yeteneklerini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, tecavüz, cinsel şiddet, aile içi şiddet, seks ticareti, cinsel sömürü, yaşlı istismarı ve diğer toplumsal cinsiyete dayalı insan hakları ihlalleri dahil olmak üzere Haiti'de kadınlara ve kızlara yönelik şiddet ve ayrımcılığı ele almak için yeni gerçekçi, uygulanabilir önlemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Haiti'de bu durum alanyazında daha çok vurgulanmıştır. Bu önlemler, mağdurların şiddet vakalarını korkmadan güvenli bir şekilde bildirmelerini sağlayan mekanizmaları da içermelidir.

SONUÇ

Kadınların afetlerde zarar görebilirliklerinin azaltılması için toplumsal cinsiyet rollerinin gözden geçirilmesi gerekliliktir. Afetlerde sosyal zarargörebilirliğin azaltılması için afet öncesi yapılması gereken afet eğitimleri arttırılmalı ve kadınların afet eğitimlerine erişebilmesinin önü açılmalıdır. Aynı zamanda bütünlük şiddet yönetim döngüsünün her aşamasında temsil edilmeleri sağlanmalı ve karar alma süreçlerine dahil edilmelidir. Özellikle afet sonrası maruz kaldıkları her türlü şiddete karşı önlem alınmalı ve kadınların ihtiyaç duydukları güvenli yaşam alanları sağlanmalıdır. Kadınların afetlerde sosyal zarargörebilirliğinin azaltılması için bütünlük şiddet yönetiminde toplumsal cinsiyete duyarlı adımlar atılmalıdır.

456

Kadınların afetlerde fiziksel zarar görebilirliklerinin azaltılması için toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması gerekmektedir. Hamile kadınların sağlık bakım hizmetlerine ulaşması sağlanmalı, üreme sağlığı ve anne sağlığı bakım hizmetleri verilmeli ve kötü sanitasyon koşullarının düzeltilmesine yönelik önlemler alınmalıdır. Afet sonrası yardımların dağıtımında kadınların ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalı ve özellikle engelli ve yaşlı kadınların özel ihtiyaçları karşılanmalıdır.

Kadınların afetlerde ekonomik zarar görebilirliklerinin azaltılması için, cinsiyete dayalı ücret farklılıkları kaldırılmalı ve eşit işe eşit ücret ödenmelidir. Dengesiz iş bölümleri ve karşılığında ücret ödenmemesi ekonomik zarargörebilirliği arttırır. İstihdam kaybı ve istihdam alanlarındaki güçlükler ile mücadele edilmelidir. Afet planlarında kadınların iş yaşamına dahil edilmesi, desteklenmesi ve istihdam edilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Afetlerin toplumsal cinsiyete dayalı etkilerini göz ardı eden afet yönetim stratejileri, nüfusun büyük çoğunluğunu güvence altına almakta başarısız olabilmektedir. Bununla ilişkili afet yönetim stratejileri toplumsal cinsiyete duyarlı oluşturulmalıdır. Kadınlar, Haiti ve Japonya'nın yeniden inşası sürecinde ve tüm yönleriyle kilit oyuncular olarak görülmelidir. Örneğin, Japonya depreminde kadınların ön safhada özellikle ilk yardım, kurtarma, afetten etkilenenlere destek olma ve yeniden yapılanma konularında yer aldıkları görülmektedir. Haitili kadınlar da gelişime ve değişime katkı sağlamada istekli ve hazır durumdadır. Kadınların istihdamdan devlet hizmetlerine kadar kamusal yaşamın tüm alanlarındaki yeteneklerini sınırlayan ayrımcı yasalar ve uygulamalar, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak

için gözden geçirilmeli ve değiştirilmelidir. Bütünleşik afet risk yönetişimi için kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri ve kadınların da katılımıyla iş birliği sağlanabilir. Tüm kamu planlarında hem yerel hem de ulusal düzeyde, kadınların katılımını iyileştirmek, yeni fırsatları ve stratejileri belirlemek için toplumsal cinsiyete duyarlı adımlar atılması sağlanmalıdır. Afetlere ilişkin çıkarılan derslerde toplumsal cinsiyet göstergelerini incelemek ve değerlendirmeler yapmak gelecekteki afetlerin etkisini azaltmada yardımcı olabilir. Cinsel şiddet, cinsel taciz ve insan ticareti de dahil olmak üzere cinsiyet eşitliği ve ayrımcılıkla mücadele yasalarını uygulamak insan hakları gereği de bir zorunluluktur. Haiti ve Japonya tarafından onaylanmış Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme (CEDAW) gibi kadın ve kız çocuklarının haklarının geliştirilmesini zorunlu kılan uluslararası sözleşmeler desteklenmelidir. Merkezi ve yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet perspektiflerinin afet yönetimine dahil edilmesini teşvik etmek, kadınların sesinin duyulabilir kılınması açısından önemlidir. Kadınların karar alma süreçlerine katılımını artırarak, kadınların seslerinin doğru zamanda ve doğru yerde duyulabilmesi için politikalar oluşturmak gerekmektedir. Aksi takdirde, her afet olduğunda aynı sorunlar yaşanabilir, zarar görülebilirlik artabilir.

Özetle merkezi ve yerel yönetimler, cinsiyet eşitliği merkezleri, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, mahalle dernekleri ve özel sektör arasındaki iş birliği çerçevesinin önemi ve afet yönetimine yönelik politikaların oluşturulmasında kadınların katılımının hayati önemi olduğu unutulmamalıdır. Kapsayıcı ve etik bir toplum, herhangi bir kişi veya grubu dışlamayan, sesini yükseltmeyen veya daha az konuşabilen kişilere gereken saygıyı gösteren ve tüm sesleri duyabilen bir toplumdur. Afetlere dirençli toplumlar oluşturabilmek, zarar görülebilirliği azaltmak ve afetlerden dersler çıkarabilmek için toplumsal cinsiyet perspektifi tüm süreçlere dahil edilmelidir.

KAYNAKÇA

- AFAD (2022, Şubat). *Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü*.
<https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>
- Altay, A. & Aslanpay Özdemir, E., & Karabulut, Ş. (2016). Afet yönetimi perspektifinden risk algılaması düzeyinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF öğrencileri arasında bir inceleme. Z. T. Karaman & A. Altay (Eds.). *Bütünleşik Afet Yönetimi* içinde. Birleşik Matbacılık.
- Aoki, R. (2018). *Collection development on women's earthquake disaster experiences and support activities in Japan*. National Diet Library. <http://library.ifla.org/id/eprint/2340/1/207-aoki-en.pdf>
- Bell, B. (2010). We bend, but we don't break: Fighting for a just reconstruction in Haiti. *North American Congress on Latin America (NACLA) Report on the Americas*.
<https://doi.org/10.1080/10714839.2010.11725504>

- Cabinet Office. (2012). *Disaster prevention and reconstruction from a gender equal society perspective lesson from the great east japan earthquake*.
https://www.gender.go.jp/english_contents/about_danjo/whitepaper/pdf/ewp2012.pdf
- Çakmak, H., Ocaktan, M.E., & Akdur, R. (2018). Doğal afetler, eşitsizlikler ve sağlık sonuçları. Akın, A. (Ed.) *Eşitsizlikler ve sağlık sonuçları* içinde. ss. 91-92. Türkiye Klinikleri.
- Çelebi Boz, F., & Şengün, H. (2017). Afet ve kalkınma ilişkisinde kadın. *International Journal of Social Science*, 59, 365-366. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7224>
- Duramy, B. F. (2014). *Gender and violence in Haiti: Women's path from victim to agents*. Rutgers University Press. <https://www.jstor.org/stable/j.ctt6wq9r6>
- Durgun, C., & Gök, G. O. (2017). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında BRICS & G7 ülkelerinin karşılaştırmalı analizi. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 20-32 <http://dx.doi.org/10.18221/bujss.288737>
- Enarson, E. & Fothergill, A., & Peek L. (2017). Gender and disaster: Foundations and new directions for research and practice. H. Rodriguez, E. L. Quarantelli, & R. R. Dynes (Eds.) In *Handbook of Disaster Research*. (ss. 135-137). Springer.
- Enarson, E., Fothergill, A. & Peek, L. (2007). Gender and disaster: Foundations and directions. *Handbook of Disaster Research* içinde. Springer. http://dx.doi.org/10.1007/978-0-387-32353-4_8.
- Enarson, E. (2014) Gender-based violence in disasters: An action research agenda. XVIII ISA World Congress of Sociology Conference.
- Federica, R., & Ishiwatari, M. (2014). *Learning from megadisasters: Lessons from the great east japan earthquake*. Washington, DC: World Bank. <http://dx.doi.org/10.1596/978-1-4648-0153-2>.
- Gender Equality Bureau Cabinet Office. (2014). *Natural disasters and gender statistics: Lessons from the great east japan earthquake and tsunami*..
https://unstats.un.org/unsd/gender/mexico_nov2014/Session%207%20Japan%20paper.pdf
- Gordon, L., Sutherland, J., Plessis, R. D., & Gibson, H. (2014) *Movers and shakers women's stories from the christchurch earthquakes*. National Council of Women of New Zealand, Christchurch Branch.
- Haiti Equality Collective (2010). *The haiti gender shadow report ensuring haitian women's participation and leadership in all stages of national relief and reconstruction*. ss. 3-15. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/37A5134A38ACF0608525781F0079CEC1Full_Report.pdf
- Holdgrün, P., & Holthus, B. (2014). Gender and political participation in post-3/11 Japan. *Semantic Scholar. German Institute for Japanese Studies (DIJ)*, 1-12. https://www.dijtokyo.org/publications/WP1403_Holdgruen_Holthus.pdf

- Horton, L. (2012). After the earthquake: Gender inequality and transformation in post-disaster haiti. *Gender and Development*, 20(2), 295-308. <https://doi.org/10.1080/13552074.2012.693284>.
- Human Rights Now. (2011). *Regarding the establishment of evacuation centres with due consideration of the various needs of residents, including those of women*. <http://hrn.or.jp/eng/activity/area/japan/regarding-the-establishment-of-evacuation-centres-with-due-consideration-of-the-various-needs-of-res/>
- Human Rights Watch (2021). *Haiti: Protect women, girls in quake response learn from 2010 experience; meet needs of at-risk groups*. <https://www.hrw.org/news/2021/08/24/haiti-protect-women-girls-quake-response>
- IMF (2008). *Haiti: Poverty reduction strategy paper*. International Monetary Fund.
- İnsamer (2021). <https://www.insamer.com/tr/ulke-profil-haiti/>
- Inter Parliamentary Union (2021). *Women in parliaments: World classification*. <http://archive.ipu.org/wmn-e/classif.htm>
- Jagannath, M. (2011). Barriers to women's access to justice in Haiti. *The City University of New York Law Review*, 15(1), 27–52. <https://academicworks.cuny.edu/clr/vol15/iss1/4>
- Karaman, Z. T. (2016). Afet yönetimine giriş ve Türkiye'de örgütlenme. Z. T. Karaman & A. Altay (Eds.). *Bütünleşik afet yönetimi içinde*. (ss. 1-6). Birleşik Matbacılık.
- Kitamura, M. (2021). How women leaders emerged from the great east japan earthquake and tsunami. *United Nations Office for Disaster Risk Reduction Regional Office for Asia and Pacific*. <https://www.undrr.org/news/how-women-leaders-emerged-great-east-japan-earthquake-and-tsunami>.
- Koçak, A. (2016). *Eğitim harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkileri: Türkiye ve G8 ülkeleri üzerine bir uygulama*. Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Koçak, H. (2010). Doğal yıkım olaylarının zararlarının azaltılmasında yerel halkın ve yöneticilerin duyarlılığının önemi: Şili ve Haiti örnekleri. *Mülkiye Dergisi*, 34(268), 354-356.
- Kostel, K. (2012). Lessons from the 2011 Japan quake what have scientists learned about its cause and consequences? *Oceanus*. <https://www.whoi.edu/oceanus/feature/lessons-from-the-2011-japan-quake/>
- Maly, E., & Ishikawa, E. (2014). Planning for relocation in recovery after the great east Japan earthquake. *International Journal of Disaster Resilience in the Built Environment*, 5(3), 256. <http://dx.doi.org/10.1108/IJDRBE-01-2014-0014>.
- Neumayer, E. & Plümper, T. (2007) The gendered nature of natural disasters: The impact of catastrophic events on the gender gap in life expectancy, 1981–2002. *Annals of the Association of American Geographers*, 97(3), 553-554.
- Okay, N., & İlkkaracan, İ. (2018). Toplumsal cinsiyete duyarlı afet risk yönetimi. *Resilience*, 2(1), 3. <http://dx.doi.org/10.32569/resilience.431075>.

- Orhun, O., & Delibaş, K. (2021). Eleştirel erkeklik çalışmaları ve raewyn connell. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 14(1), 14-30.
- Pan American Health Organization (2011). Health response to the earthquake in Haiti: January 2010. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Full_Report_3342.pdf
- Pincha, C. (2009). *Toplumsal cinsiyete duyarlı afet yönetimi uygulamaları için el kitabı*. D.K. Demirer. (Çev.). Kocaeli Üniversitesi Yayınları.
- Satio, F. (2012). Women and the 2011 east Japan disaster. *Gender & Development*, 20(2), 265-279. <http://dx.doi.org/10.1080/13552074.2012.687225>.
- Sendai Gender Equality Opportunity Foundation (2011). http://ex.sendai-l.jp/shushi_e/index09.html.
- Shah, Q., & Bhat, S. A. (2015). An integrated strategic disaster management model for administration. *International Journal in Commerce, IT & Social Sciences*, 2(4), 15.
- Sohrabzadeh, S., Jahangiri, K., Jazani, R. K., Babaie, J., Moradian, M. J., Rastegarfar, B. (2017). Women's challenges and capabilities in disasters: A case report of the twin earthquakes of eastern Azerbaijan, Iran. *PLoS Currents*, 22 (1), 9. <http://dx.doi.org/10.1371/currents.dis.2cff3d6e9e0c3a597f873bf29e712370>.
- The World Bank (2020). <https://databank.worldbank.org/data/download/pop.pdf>.
- Tøraasen, M. (2020). Women's status in haiti ten years after the earthquake. *CMI BRIEF*. <https://www.cmi.no/publications/file/7263-womens-status-in-haiti-ten-years-after-the-earthquake.pdf>.
- Twigg, J. (2015). *Disaster risk reduction*. Humanitarian Policy Group Overseas Development Institute.
- UN, (2011). *UN women on the ground: Haiti's women a year after the earthquake*. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2011/1/un-women-on-the-ground-haiti-s-women-a-year-after-the-earthquake>.
- United Nations Disaster Assessment & Coordination (UNDAC) (2010). *Mission report – Haiti earthquake*. <https://ecentre.org/wp-content/uploads/2019/05/UNDAC-Haiti-Mission-Report-2010-5.pdf>
- Ünür, E. (2021). Afet yönetiminde toplumsal cinsiyet eşitsizliği: doğal afetlerde cinsiyete dayalı zarar görülebilirlik farkı. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 362-364. http://dx.doi.org/10.17932/IAU.IAUSB.2021.021/iausbd_v13i2003.
- Varol, N., & Buluş Kırıkkaya, E. (2017). Afetler karşısında toplumun dirençliliği. *Resilience*, 1(1), 1-9. <http://dx.doi.org/10.32569/resilience.344784>.
- Versailota, P. D. & Dorcenab, J. & Polynicec, L. (2016). Leading causes of the 2010 destructive earthquake in Haiti. *American Scientific Research Journal for Engineering, Technology, and Sciences*, 25(1), 23-35.

- Yalçın, G. (2020). *Doğal afetlerin etkilerine ve afet risk yönetimine toplumsal cinsiyet perspektifinden bakış: türk ve japon kadınlarının duruş noktasından doğal afetler*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yonca Odabaş, Z. (2010). *Sürdürülebilir afet yönetimi ve kadın*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Zaidi, Z., & Fordham, M. (2021). The missing half of the sendai framework: Gender and women in the implementation of global disaster risk reduction policy. *Progress in Disaster Science*, 10(1),1-7.
- Zengin, B. (2019). Haiti'nin kanlı tarihine iki bakış: Heinrich Von Kleist'in 'Die Verlobung In San Domingo' ve Anna Seghers'in 'Die Hochzeit Von Haiti' başlıklı novellaları. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 43(2),335-356. <https://www.acarindex.com/pdfs/26180>